

Климатичната миграция: причини, модели, тенденции и предизвикателства

Йоан Христов

Резюме — В статията са представени основните специфики на концепцията за „климатична миграция“. На базата на специализирани литературни източници са анализирани основните причини, модели, тенденции и предизвикателства, свързани с този феномен. Статията разкрива взаимовръзката между изменението на климата и миграцията, като се стреми да предложи ясен и задълбочен преглед на измеренията и мащаба на трансграничната миграция, произтичаща от климатични причини. Проучени са различни случаи на климатично обусловена миграция в различни страни. Подчертана е важната връзка между климатичните бедствия и разселването, както и необходимостта от специален статут за лицата, разселени вследствие на климатичните промени. В анализа се прави опит да се демонстрира причинно-следствената връзка между миграционните кризи и климатичните промени. Статията цели да привлече внимание към последствията от глобалното затопляне и изменението на климата, които могат да увеличат риска и да доведат до спонтанни и неуправляеми вълни от миграция.

Ключови думи — изменение на климата, климатични мигранти, климатични бежанци, разселване, миграция

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Климатичната криза¹ бавно и постепенно прави все повече и повече места необитаеми поради екстремните метеорологични условия и често се приема, че това ще доведе до вълна от миграция към Европа в следващите десетилетия. От 2008 г. над 376 милиона души са били разселени в резултат на климатични бедствия. Това е еквивалентът на един човек да бъде разселен всяка секунда или сякаш цялото население на Австралия да бъде принудено да напуска домовете си всяка година. Само през 2022 г. 32,6 милиона души са били разселени поради природни бедствия, причинени от изменението на климата, и докато много от тях са намерили убежище в собствената си страна, някои са били принудени да отидат в чужбина [1].

Повишаването на температурите оказва директно негативно влияние върху животите на много хора чрез по-усилени засушавания в Африка и на други места, докато горските пожари, подклаждани от рекордните жеги, карат мнозина да бедстват през летния сезон. Наред с другите въздействия от изменението на климата повишаването на морското равнище може да доведе до увеличаване на риска от наводнения и ерозия в крайбрежните райони. Очакваните силните дъждовни бури могат да станат по-чести и по-интензивни поради по-високите температури и като следствие да се увеличи честотата на внезапните наводнения в цяла

Европа. Всичко това може да има значителни последици за хората, инфраструктурата, предприятията и природата в засегнатите региони.

Изменението на климата мултиплицира риска и може да доведе до спонтанни вълни от миграция. Според генералния секретар на ООН Антонио Гутереш в бъдеще може да има „масово изселване с библейски размери“ поради покачването на морското равнище.

Целта на това изследване е в резултат на литературно проучване да се анализира явлението „климатична миграция“, като се проследят двигателите, които го пораждат, като се разкрият специфичните модели на мобилност, които се осъществяват, както и да се разгледат тенденциите и предизвикателствата за обществата и политиката, свързани с екологичните миграционни процеси.

Основни задачи на изследването са следните:

- 1) Да се изяснят основните аспекти на понятието „климатичен мигрант“;
- 2) Да се разкрият пресечните точки между изменението на климата и моделите на мобилност;
- 3) Да се разгледат тенденциите и предизвикателствата, свързани с климатичната миграция.

II. КОЙ Е КЛИМАТИЧЕН МИГРАНТ?

Съществуват много примери, които показват колко пъстри, разнообразни и комплексни са екологичните миграции. Те поставят нови предизвикателства и към теорията, и към политиките, и към самите мигранти.

Не е възможно емпирично да бъде направена разлика между климатични мигранти и не-климатични. Науката не е в състояние да направи категорично разграничение. Теорията още се колебае как да ги назове. Засега движението е експанзивно и броят на термините се множи – миграции, предизвикани от промени в околната среда, климатични, екологични..., без да се очертава фокус на консенсус [2].

Трудно е да се оцени колко екологични мигранти има в световен мащаб поради фактори като нарастване на населението, бедност, управление, човешка сигурност и конфликти, които оказват влияние. Изчисленията варират от 25 милиона до един милиард до 2050 г. [3].

За много хора миграцията по-скоро представлява непрекъснат процес, отколкото координирано действие, продиктувано от еднократно решение. Факторите, които влияят върху вземането на решения за миграция, са многобройни и сложни.

Хората се местят в отговор на промените в тяхната околна среда, често сезонно, в продължение на векове.

Такива примери датират от дълбока древност, когато промените в околната среда и природните бедствия изиграват ключова роля в това земята да бъде населена. В последните 20 години обаче международната общност е започнала да разпознава по-широките връзки между променящия се климат и човешката мобилност. Не след дълго в публичното пространство се появява и наратива за „климатичните мигранти“, които, като инвазивна заплаха, се движат в големи количества от „Глобалния юг“ към „Глобалния север“ [4].

Все още няма достатъчно емпирични проучвания и стабилни модели за създаване на набор от безспорни причинно-следствени връзки между изменението на климата и миграцията.

Според Международната организация по миграция: „екологичните мигранти са тези, които поради внезапни или прогресивни промени в околната среда, които се отразяват неблагоприятно на техния живот или условия на живот, са принудени да напуснат обичайните си домове, временно или постоянно, и които се местят или в тяхната страна, или в чужбина“.

Един от най-новите термини, придобили популярност, е „екологично/климатично разселено лице“. Този термин е описателен – отнася се до поне една част от спектъра на мобилността (разселване) – и не предполага непременно отговорност по отношение на управлението. Въпреки че няма международно приета правна дефиниция на „разселено лице“, понятието „вътрешно разселени лица“ (ВРЛ) е уместно, когато се извършват вътрешни разселвания [5].

В контекста на бавно настъпващите климатични въздействия връзката между факторите на околната среда и миграцията е по-непряка и нелинейна. Изследванията в райони с климатичен стрес установяват, че много хора не искат да мигрират дори ако препитанието им е значително изложено на риск, а тези, които се местят, рядко посочват факторите, свързани с околната среда като основна мотивация за напускане. Например доклад от 2021 г. на Световната продоволствена програма, Института за миграционна политика и Лабораторията за проектиране на граждански данни на Масачузетския технологичен институт установява, че само шест процента от анкетираните в Северна Централна Америка - регион, засегнат от тежка суша и хранителна несигурност - заявяват, че са били мотивирани да се преместят поради климатични и екологични причини; огромното мнозинство цитира икономически двигатели. Когато изменението на климата настъпва постепенно, стресът на околната среда се преплита с други двигатели на миграцията и не-мобилността, така че става много трудно да се каже кой е климатичен мигрант сам по себе си и кой мигрира по други причини [6].

Това, което може да изглежда като спор за семантиката, има много важни последствия в реалния свят. Ако политиките не могат да кажат кой се счита за климатичен мигрант, те няма да могат да проектират политики или правни механизми, с които да ги подкрепят. Основно предизвикателство пред дефинирането на климатичната миграция е възприемането на реалността, че климатичните въздействия почти винаги се пресичат с други двигатели на миграцията и не-мобилността. Това

означава, че миграцията, свързана с климата, може да приеме много форми: трудова миграция, търсене на убежище, събиране на семейството, студентска миграция или дори трафик на хора. Тези различни форми на движение, свързано с климата, изискват много различни политически отговори [6].

Въпреки стъпките в правилната посока националните и международни отговори на това предизвикателство остават ограничени, а защитата за засегнатите – неадекватна. Няма ясна дефиниция за „климатичен бежанец“, нито пък климатичните бежанци са обхванати от Конвенцията за бежанците от 1951 г. Последната обхваща само хора, които изпитават основателен страх от това да бъдат преследвани поради своята раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политически възгледи и които не могат или не желаят да потърсят защита в родните си страни. Това означава, че понастоящем климатът не може да бъде цитиран като причина за търсене на убежище или статут на бежанец, въпреки че Глобалният пакт за миграция от 2018 г. в своята втора цел цитира климата като потенциална причина за миграция. Въпреки че ЕС не е признал официално „климатичните бежанци“, Съюзът изразява нарастваща загриженост и предприема действия за подкрепа и развитие на устойчивост в страните, които са най-уязвими към стрес, свързан с климата [1].

Докато правният статут на „климатичните бежанци“ остава проблем сам по себе си, един по-холистичен подход към смекчаването на изменението на климата, който включва възстановяване на биоразнообразието, наред с други неща, може в крайна сметка да се справи по-ефективно с основните причини за разселването вследствие на климата [5].

Европейският зелен пакт, познат като Зелената сделка, има за цел Европа да се превърне в климатично неутрален континент до 2050 г., фокусирайки се върху намаляването на вредните емисии и справяне с първопричините за изменението на климата. Реализирането на планарните инициативи има пряко отношение към климатичната миграция към Европа и може да доведе до устойчиво решение на проблема поне в локалните му измерения.

III. ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И МОДЕЛИТЕ НА МОБИЛНОСТ

Хората мигрират поради много причини, вариращи от сигурност, демография и човешки права до бедност и изменение на климата. Миграцията е движението на хора от едно място към друго, за да се установят на ново място. Миграцията може да бъде доброволна или недоброволна и може да възникне по различни причини, включително икономически, екологични и социални проблеми [3].

Разселването при бедствия е многопричинно, като изменението на климата е важен, но не единственият фактор. Нарастване на населението, изостаналост в развитието, слабо управление, въоръжени конфликти, насилие, както и лошо градско планирането в бързо разрастващите се градове, са важни фактори за разселването при бедствия, тъй като те допълнително отслабват устойчивостта и водят до изостряне на

въздействието на природните бедствия, влошаването на околната среда и изменението на климата [7].

Трайни погрешни схващания заобикалят разселването на хора вследствие на бедствия, което има сериозни последици за хората, политиките и отзвучите. Тук се включват представите, че бедствията са природни, когато човешките фактори играят основна роля в това как се случват те; че разселването след бедствието е краткосрочно, когато в действителност то често се оказва продължително; че изменението на климата ще доведе до масова миграция през границите, когато всъщност повечето разселвания са малки и локализирани; и че малките събития не са предмет за безпокойство, когато всъщност подкопават живота на хората и застрашават увеличаването на богатството от местно развитие [8].

Околната среда винаги е била двигател на миграцията, тъй като хората бягат от природни бедствия като наводнения, урагани и земетресения. Въпреки това се очаква изменението на климата да влоши екстремните метеорологични явления, което означава, че повече хора може да се окажат в движение [3].

Свързаните с времето събития са в основата на 98 процента от всички размествания при бедствия, регистрирани през 2020 г. Интензивни циклони, мусонни дъждове и наводнения удрят директно изложените и гъсто населени райони на Южна и Източна Азия и Тихия океан, включително Китай, Филипините и Бангладеш. Регистриран е най-активният в историята сезон на ураганите в Атлантическия океан, с удължен дъждовен сезон в Близкия изток и Субсахарска Африка, което премества от дома им още милиони [8].

Повечето разселени лица при бедствия остават в своите собствени държави. Въпреки това някои пресичат границите, за да достигнат безопасност и/или защита и помощ в друга държава. Макар че цялостно и систематично събиране и анализ на данни за трансграничното разселване вследствие на бедствия липсва, въз основа на налични данни може да се заключи, че Африка, заедно с Централна и Южна Америка, са регистрирали най-голям брой случаи на трансгранично разселване вследствие от бедствия [7].

Съществуват две основни теоретични рамки, чрез които се разглеждат причините за мобилност на населението, когато върху решението за движение влияят и климатичните фактори. Изменението на климата се възприема като основния фактор от анализаторите, които се придържат към движещите сили на околната среда, докато други са по-склонни да разглеждат като основни мотивиращи причини за миграция социалните фактори, като например политически институции, социални мрежи, раса и етническа принадлежност, пол, образование, възможности, разликите в доходите, експлоатацията и др. [9].

Конвергенцията на конфликти и бедствия води до това много хора да бъдат изместени за втори или дори трети път, увеличавайки и удължавайки по този начин тяхната уязвимост. Много от онези, които бягат от наводненията в Йемен, вече веднъж са разселвани поради конфликт. Сушата в Сомалия кара хората да

бягат от селските към градските райони, където сега са изложени на по-голям риск от изгонване и нападения от въоръжени групи [8].

Инициативата Нансен идентифицира най-малко 50 държави, които в последните десетилетия приемат или се въздържат от връщане на хора след бедствия, по-специално причинени от тропически бури, наводнения, суша, цунами и земетресения [7]. Център за мониторинг на вътрешното разселване открива разселване след бедствия в 148 държави и територии през 2023 г. със значими събития на шест континента. Някои държави с високи доходи, такива като Канада и Нова Зеландия, отчитат най-високите си стойности на разселване, регистрирани някога (Global Report on Internal Displacement [10]).

Разселване поради бедствия във всеки регион на света е глобален феномен и засяга всички. Според последните статистически данни, публикувани от Центъра за наблюдение на вътрешното разселване, над 376 милиона души по света са били принудително разселени поради наводнения, бури, земетресения или суши от 2008 г. насам, с рекордните 32,6 милиона само през 2022 г. [5]. От 2020 г. насам се наблюдава годишно увеличение на общия брой на разселените хора поради бедствие в сравнение с предходното десетилетие от средно 41 %. Възходящата тенденция е тревожно ясна. С изменението на климата като движещ катализатор, броят на „климатичните бежанци“ ще продължи да нараства. Институтът за икономика и мир прогнозира, че при най-лошия сценарий 1,2 милиарда души могат да бъдат разселени до 2050 г. поради природни бедствия и други екологични заплахи [1].

Въпреки че не всяко бедствие е в резултат от изменението на климата, учените са единодушни по въпроса, че природните катастрофи ще нарастват по брой и интензитет, докато земната атмосфера продължава се загрива.

Кога промяната на околната среда - или по-конкретно промяната на климата - е преобладаващата причина за преместване? За да се отговори на този въпрос, важно е да се прави разлика между внезапно настъпващи климатични събития, които се случват в рамките на дни или дори часове, като урагани, горски пожари или наводнения, и бавно настъпващи промени, които се случват в продължение на много години, включително модели на хаотични и непредвидими валежи, променящи се и по-екстремни температури, промени в солеността на почвата или покачване на морското равнище. В случай на внезапно възникващи събития има по-пряка връзка между екстремното време и последвалото преместване. И все пак дори в тези случаи къде, как и дали хората се движат се определя от ресурсите и мрежите на домакинствата, както и от подготовката на правителството и интервенциите, свързани с хуманитарните дейности. Така разгледан въпросът помага да се обясни защо например траекториите на разселване след урагана Катрина показват големи несъответствия въз основа на раса и класа. Тези с най-малко ресурси, мрежи и правителствена подкрепа са хванати в капан в града и непропорционално загиват.

Някои от най-неблагоприятните последици от изменението на климата могат да дойдат под формата

на намалена мобилност и това, което някои изследователи наричат „заклещени популации”. Фокусът на анализаторите е единствено върху рисковете от климатичната миграция, които засенчват принудителната неподвижност.

Много хора обаче не се виждат като хванати в капан и не искат да мигрират. Дори когато правителствата и организациите изрично разработват политики за преместване на хора далеч от застрашените райони, като например на някои от стотиците острови, които съставляват Фиджи, общностите се съпротивляват на натиска, избирайки вместо това да останат на мястото, където са отгледани и където техните предци са погребани. Както твърди изследователят Карол Фарботко, има много социокултурни, политически и психологически причини за доброволната неподвижност и те могат да надделеят над техническите оценки на ползите от преместването [6].

Става ясно, че разселването след природни бедствия има различни модели, като по-общите характеристики съвпадат с тези на миграциите след военен конфликт. В същото време реакциите трябва да бъдат различни към миграцията от места, където климатичният стрес все още не е достигнал пропорции на ниво на бедствие. Подходът към разселването на хора като следствие от климата е широк, но това не трябва да пречи на учените и политиците да насочват ресурсите си към най-тежките хуманитарни случаи.

IV. ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА, СВЪРЗАНИ С КЛИМАТИЧНАТА МИГРАЦИЯ

Изменението на климата може да генерира „бежанци” по различни начини и е известно, че повишаването на температурите увеличава честотата и интензивността на свързаните с времето бедствия. Докато повечето климатични разселвания се случват вътрешно и разселените хора понякога могат да се върнат в домовете си след бедствието, нарастващото въздействие на изменението на климата прави определени райони все по-необитаеми, което затруднява завръщането [5].

Когато въздействието на изменението на климата, бавната и постепенна промяна на околната среда или неустойчивото използване на земята направи даден район необитаем, връщането след бедствие не е опция. Две са алтернативите за разселените - местна интеграция или планирано преместване [8].

Регистрирани са около 40,5 милиона нови разселвания на населението през 2020 г., най-високият брой от десет години насам. Бедствията са предизвикали над три пъти повече разселвания, отколкото конфликтите и насилието. Тези цифри са регистрирани въпреки пандемията Covid-19, когато са въведени ограничения за движение и е възпрепятстваното събиране на данни, а страхът от инфекция обезсърчава хората да търсят спешен подслон [8].

Въпреки колосалния потенциал за мащабна климатична миграция и нуждата от въвеждане на съответното имиграционно законодателство, богатите индустриализирани държави строят за бежанците стени вместо мостове. Най-големите производители на

парникови газове отделят средно над два пъти повече средства за въоръжаване на границите си, отколкото за климатични дейности. Транснационалният институт (Transnational Institute) нарича тези диспропорционални разходи „климатичната „стена” [11].

Същевременно влошаването на околната среда, причинено от лошото управление или свръхпотреблението на природните ресурси, води до обезлесяване (незаконна сеч в Камбоджа и Гватемала), опустиняване (в Сенегал и Кения) и нарушаване на екосистемите, например мангровите гори близо до сенегалското крайбрежие. Риболовът в Сенегал, който осигурява 15% от заетостта в страната, търпи огромни загуби заради глобалното затопляне, както и заради лошото управление на отпадъците, замърсяването и заграбването на океански територии. Изменението на климата действа като катализатор на вече съществуващите уязвими места в тези държави, като бедността, липсата на ресурси и продоволствената несигурност, които си взаимодействат и влияят взаимно. Затова хората, особено онези, които работят със и зависят от околната среда, са по-предразположени да мигрират като единствена стратегия за адаптация [11].

Въпреки липсата на последователни констатации относно значението на изменението на климата за бъдещата миграция, често се използва позицията за „двигателите на околната среда” в публичният дискурс (напр. медии, политически доклади), за да се предаде съобщението, че смекчаването на изменението на климата е от решаващо значение за предотвратяване на бъдеща миграция, която се представя като проблематична. Политиките, застъпени в тази рамка, обикновено се фокусират върху интервенции, насочени към смекчаване на въздействието на изменението на климата и природни опасности, като например предоставяне на информация за времето на фермерите, въвеждане на устойчиви на суша култури, насърчаване на практики за устойчиво селско и горско стопанство или проектиране на стратегии за намаляване на риска от бедствия, специално насочени към защита срещу климатични стресови фактори [9].

За по-добро проследяване, прогнозиране и подготовка за миграцията в ерата на изменението на климата има няколко причини, поради които политиците и организациите за развитие могат да се възползват от мисленето извън рамките на климатичната миграция. Първо, ще бъде особено трудно да се разграничат климатичните мигранти от другите видове мигранти в страните с ниски и по-ниски средни доходи, където националните и международни стратегии за развитие също стимулират миграцията. В много от страните, които са най-уязвими от изменението на климата, голяма част от населението живее в селските райони и се прехранва от дребно земеделие. В този контекст правителствата и неправителствените участници се стремят да постигнат базови резултати в достъпа до образование, заетост и здравеопазване, както и да инвестират в инфраструктура, сигурност и адаптиране към климата. Точно в този контекст нарастващите нива на човешко и икономическо развитие обикновено вървят ръка за ръка с нарастващата миграция. Тъй като страните

преминават от статут на ниски към средни доходи и докато страните отбелязват подобряване в образованието, продължителността на живота и други показатели за човешкото развитие, изследванията установяват, че повече хора се местят от селските към градските райони и в международен план [6].

Вътрешното разселване представлява значително икономическа тежест за индивидите, общностите и икономиките. Глобалната цена на една година разселване през 2020 г. е близо 20,5 милиарда долара, сума, която покрива подкрепа за настаняване, образование, здравеопазване и сигурност на вътрешно разселените лица, като отчита и загубата им на доходи [8]. Преките икономически въздействия на вътрешно разселване в световен мащаб са най-малко 21 милиарда долара през 2021 г. [12].

Сезонът на мусоните през 2022 г. носи рекордни валежи, които засягат 33 милиона души в Пакистан. Наводненията причиняват вътрешно разселване на 8,2 милиона души, което го прави най-голямото разселване, свързано с бедствие, в последните десет години. В пика на мусоните през август, около 85 000 км² земя, еквивалента на десет процента от страната, е наводнена. На водата отнема месеци, преди да се оттегли, причинявайки преки щети и икономически загуби на стойност от около 30 милиарда долара, поставяйки началото на най-тежката хуманитарна криза в страната от десетилетия [13].

Анализ на закона, съответните институции и оперативни реакции, свързани със защитата и подпомагането на трансгранично разселени лица след бедствие разкрива обща липса на готовност, водеща до „ad hoc” отговори в повечето случаи [7].

Целенасочената помощ за развитие може да повиши способността на хората да останат в специфични райони, засегнати от климата, но дълбоките структурни промени, свързани с развитието - като разширяване на инфраструктурата и по-доброто образование, икономическа диверсификация и индустриализация, променящи се житейски стремежи и очаквания за потребление - исторически водят до това големи сегменти от населението на една страна да напуснат селата. Тъй като изменението на климата добавя допълнителен стрес към поминъка, може да бъде изключително трудно да се разграничи кой напуска селските райони поради изменението на климата и кой следва стъпките на всяко друго индустриализиращо се общество [6].

Подготовката преди бедствието е от решаващо значение. Проучванията показват, че всяко евро, изразходвано за предвиждане и превенция, спестява около 15 евро за реагиране и пари за спешни случаи [11]. Предварителната подготовка дава възможност на хората да предприемат предварително планирани пътувания в случай на природно бедствие или влошени климатични условия. Експертите предлагат още инвестиране в образование и обучение на умения за хора в уязвими от климата региони, така че те да могат да си осигурят по-добра работа когато им се наложи да предприемат преместване.

Има значителен напредък в развитие на националните и регионалните политики относно разселването при бедствия и свързаната с климата

миграция, като световното внимание към проблема нараства. Редица страни вече признават проблема.

Съществува нарастваща нужда от синхронизиране на хуманитарните, мироопазващите и усилията за устойчиво развитие за предотвратяване и реагиране на разселването вследствие на променящия се климат. Намаляване на риска от бедствия и адаптирането и смекчаването на изменението на климата са ключови, но е необходимо по-гъвкаво и предвидимо финансиране [8].

Тези настоящи и нововъзникващи реалности изискват повишена готовност, солидарност и сътрудничество между държавите, (под)регионалните организации и международна общност за предотвратяване, избягване и реагиране на разселванията след бедствия. Тъй като внезапно появяващи се бедствия могат да възникнат по всяко време, а постепенно развиващи се климатични промени има вероятност да възникнат в много части на света, трансграничното разселване е глобално предизвикателство. Потенциално всяка държава може да се сблъска с подобно разселване, независимо дали е страна на дестинация, транзит или произход [7].

Ефективното управление на миграционните потоци, свързани с климата, е предизвикателство, с което държавите тепърва ще се сблъскват в следващите години. Необходимо е актуализиране на съществуващата правна рамка в това направление, както и разработване на цялостна стратегия за справяне с негативните рискове и последствия от екологичната миграция.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В доклада на базата на литературни източници е разгледана миграцията, която се основава на климата като основен катализатор. Милиони могат да бъдат принудително разселени от родните си места в следващите десетилетия поради лишаване от поминък и невъзможност за устойчиво преживяване в домашна среда поради климатични стресови фактори.

В изследването са разгледани причините и моделите на мобилност, като са разкрити и тенденциите и предизвикателствата, свързани с климатичната миграция и управлението на миграционните процеси. Прогнозирането на горските пожари, наводненията, земетресенията и ураганите и предварителното уведомяване и подготовката за природните бедствия могат да дадат възможност на хората да планират своето пътуване и напускане на уязвимите от климата региони, така че то да не бъде спонтанно и стихийно.

В доклада е изведена необходимостта от предприемането и поддържането на реални и устойчиви във времето дейности, които да са съобразени с изменението на климата като допълнителен движеща сила за масова миграция. Трябва да се има и предвид, че, освен климатичните условия, като допълнително действащ фактор в решението за извършване на движението са източници на нестабилност като военни конфликти, продоволствена несигурност и др., които трябва също да се прогнозира и отчитат, когато се оценява потенциала за миграция.

За предприемането на общодържавни мерки и

интервенции е важно да се вземат предвид всички елементи, които създават условия за миграционни вълни, като климатът постепенно се превръща в един от най-съществените фактори, основополагащи решението за миграция.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] E. Noonan, A. Rusu. "The future of climate migration," EPRS | European Parliamentary Research Service. Strategic Foresight and Capabilities Unit. 2022. p. 2 [Online]. Available: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729334/EPRS_ATAG\(2022\)729334_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729334/EPRS_ATAG(2022)729334_EN.pdf)
- [2] А. Кръстева, "От миграция към мобилност: политики и пътища," София, България: НБУ, 2014, pp. 235–237.
- [3] European Parliament, "Exploring migration causes: why people migrate," 16-Aug-2020. [Online]. Available: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20200624STO81906/exploring-migration-causes-why-people-migrate>
- [4] E. Giacomelli, E. Iori, S. Villani, S. Walker, P. Musarò, M. Vittuari, M. Borraccetti, and E. Magnani, "Beyond Panic: Exploring Climate Mobilities in Senegal, Guatemala, Cambodia and Kenya - Case Study Report," WeWorld, 2022, p. 11.
- [5] J. Apap and S. J. Harju, "The concept of 'climate refugee'," EPRS | European Parliamentary Research Service, Briefing, 2023, pp. 4–11. [Online]. Available: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698753/EPRS_BRI\(2021\)698753_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698753/EPRS_BRI(2021)698753_EN.pdf)
- [6] K. Schewel. "Who Counts as a Climate Migrant?," Migration Policy Institute. 19-Aug-2023. [Online]. Available: <https://www.migrationpolicy.org/article/who-is-a-climate-migrant>
- [7] The Nansen Initiative, "Disaster-induced cross border displacement. Agenda for the protection of cross-border displaced persons in the context of disasters and climate change," vol. 1, 2015, p. 6. [Online]. Available: https://disasterdisplacement.org/wpcontent/uploads/2014/08/EN_Protection_Agenda_Volume_1_low_res.pdf
- [8] Global Report on Internal Displacement (GRID), "Internal displacement in a changing climate," Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), 2021, pp. 3–4. [Online]. Available: https://api.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/grid2021_idmc.pdf
- [9] F. Cottier, M.-L. Flahaux, J. Ribot, R. Seager, and G. Ssekajja, "Framing the frame: Cause and effect in climate-related migration," World Development, vol. 158, 2022, Art. no. 106016, pp. 6–8. [Online]. Available: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2022.106016>
- [10] Global Report on Internal Displacement (GRID), "Global Report on Internal Displacement," Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), 2024, p. 12. [Online]. Available: <https://api.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/IDMC-GRID-2024-Global-Report-on-Internal-Displacement.pdf>
- [11] Д. Кънев, "Заплашена ли е Европа от климатична миграция?," ESGnews.bg, 14-Aug-2024. [Online]. Available: <https://esgnews.bg/zaplashena-li-e-evropa-ot-klimatichna-migracziya/>
- [12] Global Report on Internal Displacement (GRID), "Children and youth in internal displacement," Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), 2022, p. 6. [Online]. Available: https://api.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/IDMC_GRID_2022_LR.pdf
- [13] Global Report on Internal Displacement (GRID), "Internal displacement and food security," Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), 2023, p. 39. [Online]. Available: https://api.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/IDMC_GRID_2023_Global_Report_on_Internal_Displacement_LR.pdf

Climate migration: causes, patterns, trends and challenges

Yoan Hristov

Abstract— The article presents the main specifics of the concept of "climate migration". On the basis of specialized literary sources, the main causes, models, trends and challenges related to this phenomenon are analysed. The article reveals the interrelationship between climate change and migration in attempt to offer a clear and comprehensive overview of the dimensions and scale of cross-border migration that results from reasons relating to climate. Different cases of 'climate-related' migration in various countries are explored in the article. The significance of the nexus between climate change-induced disasters and displacements has been brought up and the need to secure a special status for climate-displaced persons has been addressed. The analysis illustrates the causality and correlation that is identified in climate-related migration crises. The article aims to draw attention to the consequences of global warming and climate change, which multiply the risk and can lead to spontaneous and unmanageable waves of migration.

Keywords— climate change, climate migrants, climate refugee, displacement of people, migration